

Aan de Raad van de gemeente Midden-Drenthe
T.a.v. mevrouw mr. C.A.M. Bodewes, griffier
Postbus 24
9410 AA BEILEN

Datum: 13 juni 2019
Kenmerk: 2019.228
Onderwerp: Controle jaarrekening 2018

Geachte Raad,

U hebt ons opdracht gegeven om de jaarstukken van de gemeente Midden-Drenthe over het boekjaar 2018 te controleren. Zoals vastgelegd in de opdrachtbevestiging hebben wij de controlewerkzaamheden in twee fasen uitgevoerd. In het vierde kwartaal van 2018 hebben wij de interim-controle uitgevoerd, met name gericht op de interne beheersing in de voor de accountantscontrole relevante (financieel administratieve) processen. Onze bevindingen hebben wij verwoord in onze managementletter van 15 januari 2019.

Inmiddels is de controle van de jaarrekening nagenoeg afgerond. We brengen u in dit accountantsverslag op de hoogte van onze bevindingen en adviezen naar aanleiding van de controle van de jaarrekening. Een concept van dit verslag is op 6 juni 2019 met de portefeuillehouder besproken.

Dit accountantsverslag is als volgt ingedeeld:

1. De belangrijkste bevindingen in één oogopslag
2. Het controleproces
3. Kwaliteit van de interne beheersing
4. Verslaggevingsregels nageleefd
5. Resultaat en vermogenspositie
6. Controlebevindingen jaarrekening 2018
7. Verplichte rapportage onderdelen
8. Afsluiting

Bijlage: Verplichte rapportagetabel Sisa

Wij bedanken de organisatie voor de medewerking die we bij de uitvoering van onze werkzaamheden hebben gekregen en we verwachten dat onze rapportage de Raad ondersteunt bij de oordeelsvorming omtrent de jaarrekening.

1. DE BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN IN ÉÉN OOGOPSLAG

Onderwerp	Bevindingen
Ons oordeel over de jaarrekening	Wij hebben bij de jaarrekening 2018 van de gemeente Midden-Drenthe een goedkeurend oordeel afgegeven met betrekking tot de getrouwheid van de, door het college opgestelde, jaarrekening. Dit oordeel betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de omvang en de samenstelling van de baten en lasten over 2018 alsmede van de activa en passiva per 31 december 2018. Voorts verstrekken we een goedkeurend oordeel over het aspect rechtmatigheid. Dit oordeel houdt in dat de baten, lasten en balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met relevante wet- en regelgeving, waaronder de gemeentelijke verordeningen.
Verslaggeving en WNT	Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld. Tevens is voldaan aan de WNT. Wij hebben de WNT-verantwoording gecontroleerd op basis van het controleprotocol WNT. Wij hebben verder geconcludeerd dat het jaarverslag en de overige informatie die in de jaarstukken is opgenomen, voldoen aan de eisen van het BBV en in materiele zin verenigbaar is met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie.
SISA-bijlage	Wij hebben de SISA-bijlage gecontroleerd met inachtneming van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole die hierover regels bevat. Wij hebben bij de voor u van toepassing zijnde specifieke uitkeringen geen fouten of onzekerheden geconstateerd die de rapporteringstolerantie voor SISA overschrijdt.
Geïdentificeerde en niet gecorrigeerde controleverschillen	In hoofdstuk 8 gaan we in op de geconstateerde controleverschillen die niet in de jaarstukken zijn gecorrigeerd. Het totaalbedrag aan controleverschillen voor getrouwheid en rechtmatigheid blijft binnen de daarvoor geldende tolerantie van 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves voor fouten en 3% voor onzekerheden. De constatering hebben betrekking op onrechtmatige inkopen en onzekerheden in het sociaal domein.
Geautomatiseerde gegevensverwerking en dataveiligheid	In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen materiële bevindingen betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken. Los hiervan vragen wij aandacht voor periodieke toetsing van de inrichting van de rechtenstructuur zodat u expliciet vaststelt dat rechten juist zijn toegekend en niet ongeautoriseerd gebruikt zijn.

Onderwerp	Bevindingen
Belangrijke schattingen in de jaarrekening	Om de jaarrekening te kunnen opstellen is het voor het college noodzakelijk om schattingen te maken en oordelen te verwerken over toekomstige gebeurtenissen. Inherent aan het maken van schattingen is dat de uiteindelijke uitkomsten kunnen afwijken. De belangrijke schattingen die in de jaarrekening van de gemeente Midden-Drenthe zijn opgenomen hebben betrekking op de waardering van financiële vaste activa, de waardering van gronden en de inschatting van de omvang van verplichtingen in de vorm van voorzieningen. Wij aanvaarden in materiële zin de gekozen methoden die voor de schattingen zijn gehanteerd.
Signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik	Tijdens de controle hebben we op diverse momenten met alle voor ons relevante geledingen in de organisatie van gedachten gewisseld over eventuele fraudegevallen, fraudesignalen en de kwaliteit van de interne beheersing op dit onderwerp. Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik binnen de gemeente Midden-Drenthe over het boekjaar 2018. Het college heeft aan ons bevestigd dat in de organisatie geen gevallen gemeld zijn.
Resultaat 2018 en vermogenspositie	De gemeente Midden-Drenthe heeft over 2018 een positief resultaat behaald van € 1,9 miljoen. Dit resultaat is de optelsom van een totaalbedrag aan gerealiseerde lasten van € 74,9 miljoen en € 75,6 miljoen aan gerealiseerde baten. Dit positieve saldo van € 0,7 miljoen is het verschil in de vermogenspositie tussen eind 2017 en eind 2018. Het vermogen van de gemeente Midden-Drenthe is over het afgelopen jaar dus hoger geworden. U heeft vooraf ook goedgekeurd dat bedragen aan de reserves onttrokken mochten worden en van dat bedrag is per saldo € 1,2 miljoen gerealiseerd. In totaal komt het positieve resultaat dan uit op € 1,9 miljoen. Uw vermogenspositie is eind 2018 toereikend om uw nu bekende plannen en de daaraan verbonden financiële risico's af te dekken.
Kwaliteit van de interne beheersing	Wij hebben tijdens de controle geen significante gebreken in de administratieve organisatie of interne beheersing aangetroffen die relevant zijn om te komen tot een oordeel omtrent de jaarrekening.
Dataveiligheid en IT	De gemeente Midden-Drenthe heeft een informatiebeveiligings- en privacy beleid vastgesteld. De functies van CISO en FG zijn ingevuld. Er is een verwerkingenregister en een protocol datalekken vastgesteld. Daarmee is voldaan aan de basiseisen van de Autoriteit Persoonsgegevens. U heeft echter in het toetsen en borgen van afspraken nog stappen te zetten en bent daar actief mee bezig.

2. HET CONTROLEPROCES

Het reguliere controleproces bestaat uit twee fasen, een interim-controle gericht op de voor de accountantscontrole relevante administratieve processen en de eindejaarscontrole op de opgestelde jaarrekening.

In de interim-controle richten we ons primair op de wijze waarop processen zijn ingericht en interne beheersingsmaatregelen zijn opgenomen die de belangrijkste risico's in de betreffende processen moeten afdekken. Door een combinatie van interviews, procescontroles en detailwaarnemingen beoordelen wij opzet, bestaan en werking van deze interne beheersingsmaatregelen en stellen wij vast dat deze bijdragen aan het tot stand komen van betrouwbare verantwoordingsinformatie. Onze bevindingen hebben wij verwoord in onze managementletter van 15 januari 2019.

Bij de jaarrekeningcontrole richten we ons meer op de cijfers en onderzoeken wij of de jaarrekening, zoals die aan de gemeenteraad is verstrekt, deugdelijk is opgesteld en onderbouwd, dat de inrichting en presentatie voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), dat de waarderingsgrondslagen correct zijn toegepast en de toelichtingen adequaat en volledig zijn.

Ook hebben wij onderzocht of de informatie in de programmaverantwoording en de paragrafen niet strijdig is met het beeld van de jaarrekening. Ten slotte is onderzocht of de baten, de lasten en de balansmutaties rechtmatig zijn, inclusief het opnemen van de vereiste gegevens inzake de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT). Bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden zijn de algemeen geldende "Controle en overige standaarden (COS)" van de NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants), het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, de kadernota rechtmatigheid, het controleprotocol WNT en de verordeningen van de gemeente Midden-Drenthe leidend.

In dit accountantsverslag gaan wij in op de bevindingen ten aanzien van de controle van de jaarrekening. Dit accountantsverslag en onze bevindingen daarbij zijn mede bedoeld om de Raad te ondersteunen in haar controlerende taak.

3. KWALITEIT VAN DE INTERNE BEHEERSING

3.1 Algemeen beeld over 2018

Onze interim-controle voeren we uit om een beeld te krijgen van de, voor de accountantscontrole relevante processen en de daarin opgenomen interne beheersmaatregelen. We doen geen uitspraken over de effectiviteit van dit stelsel anders dan voor het doen van de controle van de jaarrekening. Evenals over voorgaande jaren hebben wij in de interim-controle vastgesteld dat de in dit verband binnen de gemeente Midden-Drenthe gemaakte proces en procedureafspraken voldoen aan de eisen die daaraan mogen worden gesteld. Er is een mix aan controlemaatregelen gedefinieerd, zowel binnen de processen als over de processen heen.

De aandachtspunten die we in de managementletter hebben benoemd betroffen onder meer het documenteren van de prestatielevering bij de factuurbehandeling en het versterken van de controles op de volledigheid van de opbrengsten uit activiteiten zoals bijvoorbeeld de detachering van personeel of de kaartverkoop in het zwembad. Ook hebben we gerapporteerd over aandachtspunten over het identificatieproces in het sociaal domein en de geautomatiseerde systemen.

Tevens hebben wij melding gemaakt van lopende verbeteringen in het inkoopproces, met name ten aanzien van het borgen van de naleving van de Europese aanbestedingsregels. Deze onderwerpen komen voor zover nodig terug in dit verslag.

De jaarrekeningcontrole heeft de hoofdconclusie inzake de interne beheersing onveranderd gelaten. Wel hebben we in hoofdstuk 6 van dit accountantsverslag enkele aandachtspunten opgenomen die voortvloeien uit de waarnemingen tijdens de jaarrekeningcontrole.

3.2 Ontwikkelingen in de rechtmatigheidscontrole

Er zijn vergevorderde plannen vanuit het Rijk om met ingang van het boekjaar 2021 de huidige rechtmatigheidscontrole door de accountant bij decentrale overheden te laten vervallen. Met deze stap beoogt het Rijk de verantwoordelijkheid voor de interne beheersing die ervoor moet zorgen dat de naleving van externe en interne regelgeving geborgd is, nog nadrukkelijker bij het college te beleggen.

Die verantwoordelijkheid is niet nieuw. Wel zal het college in de nieuwe situatie in de jaarstukken een collegeverklaring moeten opnemen waarin het college aangeeft welke interne controles zijn geïmplementeerd, wat de uitkomsten daarvan zijn en wat dat betekent in termen van de beoordeling over het al dan niet rechtmatig handelen binnen de gemeente.

Naar verwachting zal de rol van de accountant gericht zijn op het toetsen van de juistheid van de collegeverklaring. Daarmee tekent zich een andere scheidslijn af in verantwoordelijkheden als het gaat om de toetsing op rechtmatigheid.

De gemeente Midden-Drenthe is momenteel aan het onderzoeken wat de implicaties van deze regelgeving, die op details nog uitgewerkt moet worden, zouden kunnen zijn. U kent op dit moment nog geen organisatiebrede interne controlestructuur die als basis zou kunnen dienen voor de collegeverklaring. Wat naar verwachting ook niet langer mogelijk zal zijn is de optie om de toetsing onderdeel te maken van de accountantscontrole. Dit zou immers de hiervoor geschetste, aangescherpte verantwoordelijkheidsverdeling doorkruisen.

De uitwerking van een controlestructuur hangt nauw samen met de organisatievisie op managementverantwoordelijkheid, procesverantwoordelijkheid en het toezicht daarop. In uw model, met integraal verantwoordelijke managers, is de primaire verantwoordelijkheid dat processen adequaat verlopen belegd bij de managers en de teamleiders. Die stellen de medewerkers in staat om gestructureerd, volgens standaardprocessen hun werk te doen. De medewerkers hebben in deze visie voldoende professionaliteit en kritisch vermogen om te toetsen of het eigen werk aan de eisen voldoet, schakelen bij complexere vraagstukken collega's of de leidinggevende in en kennen de grenzen van hun expertise.

De teamleider monitort via diverse kengetallen bijvoorbeeld op basis van doorlooptijden, frequenties van collegiaal overleg, bezwaarprocedures en detailwaarnemingen, bijvoorbeeld bij het ondertekenen van besluiten, de werking van de processen en documenteert dit. Ook borgt de teamleider of de manager de volledigheid in en over de processen en de rapportage daarover aan directie en college.

In dit model zijn er twee lijnen in het controlehuis aanwezig. We zien in veel gemeentelijke organisaties van uw omvang dat ook een derde lijn, centraal, wordt ingericht die controles op de kernprocessen uitvoert. Deze kernprocessen zijn de belangrijke processen als het gaat om rechtmatig handelen. Dit betreft meestal belastingheffing, personele kosten, inkoop en aanbesteden, factuurafhandeling en het sociaal domein. Niet zelden wordt voor specialistische onderdelen externe kennis ingehuurd.

De gemeente Midden-Drenthe kent wel een centrale interne controlerol maar deze vormt, met uitzondering van het sociaal domein, nog geen derde lijn in de organisatie. Dat is wat ons betreft nu maar ook in de toekomst ook geen verplichting. Bovendien zou dit afbreuk kunnen doen aan de integrale verantwoordelijkheid van managers.

Daar hoort dan wel bij dat de eerste en tweede lijn in voldoende mate ontwikkeld zijn om uitspraken te kunnen doen over het rechtmatig handelen binnen de gemeente. Wij constateren dat u op dit moment zover nog niet bent.

We merken overigens op dat, voor zover u taken bij externe, al dan niet verbonden, partijen hebt belegd, er vanuit deze specifieke ontwikkeling geen aanleiding is om werkafspraken of verantwoordingsprocessen aan te passen. Wel herhalen we onze eerdere opmerking dat gedegen contractmanagement met partijen als de jeugdhulpregio, de veiligheidsregio en bijvoorbeeld IT-partners, waarin periodiek getoetst wordt of partijen de (kwaliteits)afspraken nakomen van belang is. Dat verandert in 2021 vanzelfsprekend niet.

Wij hebben het college geadviseerd om de komende maanden een besluit te nemen hoe vanaf 2021 dit proces wordt ingericht zodat in de loop van volgend jaar gestart kan worden met de implementatie. Dan bent u hier aan het begin van 2021 in elk geval klaar voor.

4. VERSLAGGEVINGSREGELS NAGELEEFD

De jaarstukken 2018 van de gemeente Midden-Drenthe voldoen aan de formele uitgangspunten van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Er wordt inhoudelijk verslag gedaan over de uitvoering van beleid en de financiële uitkomsten en aandachtspunten in het verslagjaar.

Wij hebben ten aanzien van de inhoud van de jaarstukken in relatie tot de verslaggevingsregels geen significante tekortkomingen geconstateerd met betrekking tot de presentatie van de cijfers. Het jaarverslag en de overige informatie die in de jaarstukken is opgenomen, voldoen aan de eisen van het BBV en zijn in materiele zin verenigbaar met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie.

5. RESULTAAT EN VERMOGENSPOSITIE

5.1 Resultaat

5.1.1 Resultaten

De gemeente Midden-Drenthe heeft het boekjaar 2018 afgesloten met een positief resultaat van € 1,9 miljoen terwijl na wijziging de begroting geen saldo vertoonde. Over 2017 is een positief resultaat gerealiseerd van € 2,8 miljoen.

In de jaarrekening is op programmaniveau een samenvatting gegeven van de realisatie over 2018 ten opzichte van gewijzigde begroting. Voor een gedetailleerde analyse verwijzen wij naar de toelichting in de jaarstukken.

De hoofdlijn van de analyse is dat het voordelig resultaat vooral wordt behaald doordat de lasten in het sociaal domein per saldo lager uitvielen dan was begroot. De programma's Werk en Inkomen en Zorg en Welzijn laten een behoorlijk lager dan geraamd saldo zien.

In het programma Onderwijs en Jeugd is wel een stijging op te merken in het saldo op het programma van ongeveer € 1,1 miljoen ten opzichte van 2017. Daarmee is het saldo € 0,8 miljoen hoger dan was begroot.

In het geheel bezien vallen de kosten in het sociaal domein ongeveer € 0,75 miljoen lager uit dan geraamd.

Daarnaast valt op dat de algemene dekkingsmiddelen lager uitkomen dan verwacht. Hier speelt met name de rentedoorberekening aan bijvoorbeeld de grondexploitatie een rol alsmede de uitnamen uit het gemeentefonds vanwege ontwikkelingen bij het rijk en de hogere uitnutting van het btw-compensatiefonds.

5.1.2 Kostenontwikkeling sociaal domein

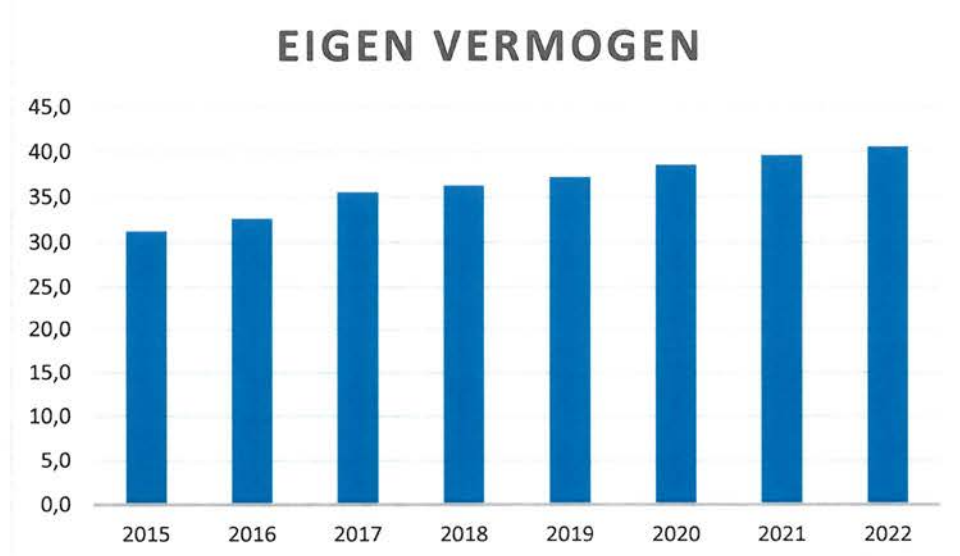
Er is de laatste tijd veel te doen over de kostenontwikkelingen in het sociaal domein. De kranten staan vol met berichtgeving over stijgende tekorten in het sociaal domein als geheel en in de jeugdzorg in het bijzonder. Deze kosten zijn bij u met name ondergebracht in de programma's Zorg en Welzijn en Onderwijs en Jeugd. De participatiewet is onderdeel van het programma Werk en Inkomen.

De kostenontwikkeling bij de gemeente Midden-Drenthe geeft een tamelijk evenwicht beeld. Er is weliswaar zo'n 9% stijging in de kosten van wmo en jeugdwet te zien maar dat is, landelijk gezien, onder het gemiddelde. Ook is een daling waarneembaar in de zwaardere vormen van jeugdzorg. Die volumes zijn relatief klein dus het is de vraag of dit een structureel karakter heeft.

Opvallend is ook dat bij u het gebruik van persoonsgebonden budgetten (PGB's) in de jeugdwet met 32% daalt. Voor de wmo is die daling met 3% beperkt. Dat laatste is landelijk ook de trend, het eerste niet. Landelijk is een daling waarneembaar van ongeveer 5% bij zowel de jeugdwet als de wmo. Het volume aan PGB's is bij u nog relatief hoog maar de trend in de jeugd-PGB's is wel opvallend.

5.2 Vermogenspositie

De ontwikkeling in het eigen vermogen van de gemeente Midden-Drenthe kan als volgt worden weergegeven:

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de positieve ontwikkeling van uw eigen vermogen zich in 2018 heeft voortgezet en dat ook het op grond van de begroting verwachte beeld voor de komende jaren positief is.

De solvabiliteit valt met ruim 37% in de middengroep van de stresstest voor gemeenten en daarmee is er ook op dat vlak een gezond beeld te zien. Ook heeft u zicht op de belangrijke risico's en ook kengetallen zoals de grondexploitatie en de belastingcapaciteit laten een positieve ontwikkeling zien.

6. CONTROLEBEVINDINGEN JAARREKENING 2018

6.1 Sociaal domein

6.1.1 Sociale Verzekeringsbank

De SVB heeft nog steeds geen goedkeurend oordeel bij haar verantwoording van de bestedingen van de PGB's, maar de foutfractie wordt lager en het oordeel is in plaats van de afkeuring over voorgaande jaren inmiddels gewijzigd in een verklaring met beperking. Lastig blijft, dat de SVB geen werkzaamheden uitvoert om de prestatielevering vast te stellen, waardoor gemeenten voor de keuze blijven staan zelf al dan niet in dit verantwoordingsgat te springen. De gemeente Midden-Drenthe heeft dit over 2018 gedaan en daaruit komen ook lokaal bijzonderheden naar voren. Deze bevindingen hebben we betrokken in ons oordeel. Wij adviseren u nader onderzoek te doen naar de aard van de bevindingen zodat deze voor komend jaar kunnen worden opgelost voor zover dat binnen uw eigen bereik ligt.

6.1.2 Centraal Administratie Kantoor (CAK)

Het CAK is de instantie die de inning van de eigen bijdragen verzorgt. Gemeenten (en zorgaanbieders) hebben de verantwoordelijkheid cliënten die in aanmerking komen voor een eigen bijdrage aan te melden bij het CAK, waarna aldaar, meestal op basis van een inkomens- of vermogenstoets, de eigen bijdrage wordt vastgesteld.

Gemeenten hebben geen invloed op de vaststelling van de hoogte van de eigen bijdrage en ook geen inzicht in de wijze waarop dat gebeurt. In de Kadernota Rechtmatigheid 2018 is aangegeven dat de werkzaamheden bij CAK niet tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoren, zodat de accountant, de door CAK afgedragen bijdragen niet hoeft te betrekken in zijn oordeel. Dat laat onverlet dat gemeenten wel verantwoordelijk zijn voor de aanmelding van hun cliënten. De gemeente Midden-Drenthe heeft op basis van een analyse van haar klantenbestand aangetoond dat de aanmeldingen bij CAK volledig zijn.

6.1.3 Ontbrekende informatie Wmo en Jeugdwet leidt tot onzekerheden

De gemeente Midden-Drenthe is zelf verantwoordelijk voor de contractering en verantwoording van de zorgaanbieders die voor u de uitvoering jeugdwet en wmo verzorgen. Daarbij bent u afhankelijk van uw contractpartij voor informatie. Het niet ontvangen van deze verantwoordingsinformatie is een terugkerende fenomeen maar de omvang ervan is wel lager dan vorig jaar. Daarnaast voert u een aantal controles uit op de ontvangen informatie, analyseert u de klachteninformatie en voert gesprekken met aanbieders. Bij deze controles constateert u soms dat aanbieders fouten maken in de verantwoording. Deze fouten kunnen leiden tot onzekerheden over het al dan niet terecht declareren van kosten en soms tot fouten in de gedeclareerde bedragen. In een aantal gevallen leidt dat ook tot terugvordering van bedragen van aanbieders. Ook deze posten wegen als onzeker mee voor het verschil tussen de door u en door de aanbieder opgegeven waarden. Uiteraard geldt dat als het verschil meer dan gering is, er door de gemeente nader onderzoek wordt ingesteld.

6.2 Inkopen en aanbesteden

In eerdere rapportages zijn we ingegaan op de risico's die de huidige decentraal ingerichte inkoopfunctie binnen de gemeente met zich meebrengt. De decentrale inrichting maakt het van groot belang dat er maximale alertheid is op de mogelijke samenloop van te verstrekken opdrachten in combinatie met de in 2016 aangescherpte regelgeving. Wij merken dat de bewustwording toeneemt, controles geïntensiveerd zijn maar dat nog niet op alle fronten dit tot een verandering in werkwijze heeft geleid en daardoor lopen bestaande contracten nog door of worden deze zonder aanbesteding verlengd. Het risico op samenloop van opdrachten doet zich primair voor bij de inhuur van extern personeel.

Voor de inhuur van extern personeel gelden inmiddels de Europese aanbestedingsregels in volle omvang. Dat betekent dat in principe bij voorgenomen inhuur boven de € 0,2 miljoen er Europees moet worden aanbesteed. Daarbij geldt er voor specifieke functies in de hoek van de zorg en het sociaal domein een verhoogde grens van € 750.000. Wij moeten uw transacties inzake de inhuur van externen, net als andere leveringen en diensten, tegen deze grenzen wegen op de toepassing van de juiste procedure. Die weging vindt per opdrachtsoort plaats en niet per opdracht. De werkwijze in de organisatie is echter nog niet op dit uitgangspunt aangepast. Dat begrijpen we op zich wel, omdat beoordeling per opdrachtsoort ingaat tegen de decentrale organisatie inrichting. Toch adviseren wij u bij inhuur een coördinerende rol neer te leggen bij de afdeling P&O, omdat die vanuit een breder perspectief het beste zicht heeft op de binnen de organisatie werkzame personen en de benodigde inhuur.

Wij hebben in één geval geconcludeerd dat een opdracht ten onrechte niet is aanbesteed. Het betreft een projectleider die samen met andere gemeenten is ingehuurd maar omdat de gemeente Midden-Drenthe penvoerder is bent u contractpartij. Het betreft een contractwaarde van ongeveer € 155.000.

Daarnaast hebben we voor een bedrag van € 200.000 bij één leverancier geconcludeerd dat dit type opdracht, gelet op het terugkerend karakter ervan en de referentieperiode van vier jaar die normaal gesproken bij de beoordeling van de waarde moet worden gehanteerd, eveneens ten onrechte niet is aanbesteed. Het betreft hier een oud contract waarvan de huidige status onduidelijk is. Wij adviseren u voor deze inkooprelatie te onderzoeken wat de meeste passende strategie is om te komen tot herziening van het contract.

Deze bedragen merken we aan als lasten die in strijd met de aanbestedingsregelgeving tot stand zijn gekomen. In accountantstermen heet dat onrechtmatig maar dat betekent overigens niet dat de leverancier in deze tekortgeschoten is.

6.3 Begrotingsrechtmatigheid

Het stelsel van begroten en de bewaking hiervan moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de (gewijzigde) begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen.

Wij hebben vastgesteld dat de totale lasten van de gemeente Midden-Drenthe de gewijzigde begroting 2018 niet hebben overschreden. Op programmaniveau is het beeld wisselend.

De gemeente Midden-Drenthe heeft in het hoofdstuk Begrotingsrechtmatigheid in de jaarrekening, een analyse gegeven van de oorzaken van de overschrijdingen op programmaniveau van de lasten. Daarbij is aangegeven dat het college van mening is dat de afwijkingen passen binnen het beleid van de Raad. Gezien de aard van de overschrijdingen, te weten met name kosten waar hogere baten tegenover staan, meerkosten van openeinderegelingen zoals in het sociaal domein, kunnen wij ons vinden in de opvatting van het college. Omdat daarmee deze overschrijdingen voldoende zijn toegelicht en geduid hoeven wij deze overschrijdingen niet mee te wegen in ons accountantsoordeel.

6.4 Met de AVG ligt u op koers

In de samenvatting kunt u lezen dat we vinden dat de gemeente Midden-Drenthe voldoet aan de basiseisen van de AVG. We constateren, met u, dat de opzetfase een jaar na de invoering van de AVG zo goed als afgerond is. Net als veel andere organisaties heeft u de basisprocessen beschreven, de CISO en de Functionaris Gegevensbescherming (FG) benoemd en een meldprotocol vastgesteld.

De gemeente Midden-Drenthe heeft er nog niet voor gekozen de AVG, of beter gezegd dataveiligheid, als een apart proces te beschouwen. We zien op diverse plaatsen dat gemeenten kiezen voor een aanpak waarbij de AVG een integraal onderdeel moet gaan worden van de bedrijfsvoering. Daarmee krijgt het een plaats in de planning & controlcyclus en worden dezelfde eisen gesteld aan de procesinrichting van de AVG-processen als elders in de organisatie.

Die brede aanpak leidt ertoe dat de AVG een groeimodel wordt en de organisatie zich bewust wordt van het feit dat ook de AVG-processen een opzet of beschrijving kennen, geïmplementeerd moeten worden en uiteindelijk ook moeten worden getoetst op hun werking.

De gemeente Midden-Drenthe beschikt over een register van gegevensverwerkingen, maar het periodiek moeten bijwerken ervan is in de praktijk nog niet ingesloten. Dat proces moet binnenkort op gang komen en regulier onderdeel van de werkprocessen worden.

U heeft een overzicht van verwerkingsovereenkomsten. U bent zich bewust van het feit dat dat nog niet compleet is en werkt er aan dat wel zover te krijgen.

Het meldprotocol datalekken is vastgesteld maar de effectieve werking ervan is nog niet getoetst. Veel organisaties zijn niet ongelukkig met het feit dat ze geen datalekken hebben gemeld, maar de vraag is of dat komt omdat ze er niet zijn, of omdat ze niet herkend en intern gemeld worden.

We wijzen u op de kwetsbaarheid van de positie van de FG als eenmansfunctie. Een goede oplossing daarvoor is in beperkte mate aanwezig, maar we vragen ons af of van een organisatie van uw omvang dat ook gevraagd mag worden. We adviseren u na te gaan of vervanging door collega-FG's van andere gemeenten een oplossing kan bieden.

De derde stap is de toetsing op de werking van processen. Die stap moet de gemeente Midden-Drenthe nog zetten. Daarmee bevindt u zich op een vergelijkbaar niveau als veel andere gemeenten. Er is voldoende bewustzijn over het belang van het onderwerp dataveiligheid, de formele kaders zijn vastgesteld maar het werken met die kaders en het toetsen op naleving en werking moet nog beginnen. Wij adviseren u daar in de loop van 2019 mee te starten bijvoorbeeld door het uitvoeren van de eerste Privacy Impact Assessments (PIA) in de organisatie bij afdelingen met een hoog risico.

6.6 Schattingen in de jaarrekening

Bij het opmaken van een jaarrekening is het noodzakelijk dat u schattingen en oordelen toepast om te komen tot betrouwbare cijfers. Niet zelden worden schattingen niet als zodanig onderkend, omdat ze vast onderdeel van uw administratieve proces zijn. Daarbij hoort dat schattingen uiteen kunnen lopen vanwege het deels subjectieve karakter en de beschikbare informatie. Om die reden zijn schattingen meer dan gemiddeld vatbaar voor beïnvloeding door het management of door derden en daardoor hechten we nog meer dan bij andere jaarrekeningposten aan een gedegen onderbouwing van de schattingen. In onze controle besteden wij daarom nadrukkelijk aandacht aan deze schattingen. De belangrijkste schattingen in uw jaarrekening betreffen de waardering van materiele vaste activa, financiële vaste activa, voorraden (grondexploitatie), vorderingen en overlopende activa alsmede het inschatten van de noodzaak en de hoogte van voorzieningen en de waardering van verplichtingen.

Een van de onderdelen van onze controle is het beoordelen van uw eigen inschatting van het recht op subsidie van partijen die een subsidieaanvraag toegekend hebben gekregen. Voor een aantal grotere subsidies hebben we vastgesteld dat deze inschatting gemaakt is en ook als zodanig in de jaarrekening is verwerkt. In één geval hebben we daarbij vastgesteld dat de subsidie over 2017 nog niet definitief door de gemeente is afgehandeld maar u verwacht niet dat de vaststelling van de toegekende subsidie zal afwijken. Uiteraard adviseren wij u deze subsidie zo spoedig mogelijk alsnog formeel vast te stellen.

Tijdens onze werkzaamheden hebben wij geen tekortkomingen aangetroffen in de schattingsmethoden.

7. VERPLICHTE RAPPORTAGE ONDERDELEN

Op grond van de verslaggevingsregels, de voorschriften die het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitvaardigt, alsmede de beroepsregels van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn een aantal rapportage onderdelen verplicht. In dit deel van het accountantsverslag hebben we deze opgenomen.

7.1 Controletoleranties en diepgang van de controle

Controletolerantie is de term waarmee accountants aanduiden met welke precisie de controle wordt uitgevoerd. De maximumnormen die hiervoor gelden zijn opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado). De gemeenteraad heeft de mogelijkheid deze normen neerwaarts bij te stellen maar daar heeft u geen gebruik van gemaakt. Het is overigens ook niet gebruikelijk dat wel te doen.

Het wettelijk maximum bedraagt 1% van de lasten voor fouten respectievelijk 3% van de lasten voor onzekerheden. Toevoegingen aan reserves worden in dit kader ook als lasten beschouwd.

De rapporteringstolerantie heeft het karakter van een afspraak waarboven wij controleverschillen aan u rapporteren. Op grond van onze eigen vaktechnische regels rapporteren wij afwijkingen van meer dan 5% van de goedkeuringstolerantie.

Op basis van uw lastentotaal van afgerond € 88,9 miljoen over 2018 (inclusief toevoegingen aan reserves) zijn de bedragen dit jaar als volgt:

Goedkeuringstoleranties	Grondslag	Bedrag (afgerond)
Fouten	1% van de totale lasten	€ 889.000
Onzekerheden	3% van de totale lasten	€ 2.667.000
Rechtmatigheid	1% van de totale lasten	€ 889.000

Op basis van deze tabel komt de rapporteringstolerantie, neerwaarts afgerond, uit op € 44.000. Dit bedrag geldt zowel voor controleverschillen met betrekking tot getrouwheid als rechtmatigheid.

7.2. Overzicht van niet-gecorrigeerde controleverschillen

In onderstaand overzicht hebben we de samenvatting opgenomen van de geconstateerde controleverschillen die niet gecorrigeerd zijn. Daarbij is het belangrijk te onderkennen dat bij rechtmatigheidsfouten herstel doorgaans niet mogelijk is, omdat de betreffende handeling niet ongedaan gemaakt kan worden. Ook is het zo dat alle verschillen en onzekerheden met betrekking tot de getrouwheid, ook in het oordeel over rechtmatigheid meetellen, omdat op dit punt de verslaggevingsregels niet zijn gevolgd. Dientengevolge is het onze ervaring dat de grenzen bij rechtmatigheid sneller overschreden worden dan bij getrouwheid.

Niet gecorrigeerde controleverschillen (fouten en onzekerheden) in euro	Bedrag	Invloed eigen vermogen ultimo jaar	Invloed resultaat
I De SVB heeft opnieuw geen goedkeurend oordeel bij de verantwoording van de PGB's ontvangen. U heeft eigen onderzoek gedaan naar de levering van de zorgprestaties met betrekking tot de PGB's. Hierdoor wegen we de fouten uit de controle op de SVB en uw eigen onderzoek.	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Totaal verschillen getrouwheid	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
II Uit uw eigen onderzoek naar de PGB's komen signalen naar voren van mogelijke tekortkomingen in de prestatielevering. Het bedrag is een extrapolatie van de bevindingen.	€ 94.000	€ 94.000	€ 94.000
III. Ten aanzien van de uitvoering van de Jeugdwet is onvoldoende controle-informatie ontvangen over de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de verleende zorg door administratieve verschillen, ontbrekende verantwoordingen en andere dan goedkeurende accountantsoordelen bij verantwoordingen.	€ 278.000	€ 278.000	€ 278.000
IV. Ten aanzien van de uitvoering van de Wmo is onvoldoende controle-informatie ontvangen over de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de verleende zorg door administratieve verschillen, ontbrekende verantwoordingen en andere dan goedkeurende accountantsoordelen bij verantwoordingen.	€ 170.000	€ 170.000	€ 170.000
Totaal onzekerheden getrouwheid	€ 542.000	€ 542.000	€ 542.000
VIII Een tweetal inkooptransacties zijn niet volgens de Europese aanbestedingsregels tot stand gekomen.	€ 355.000	NVT	NVT
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 395.000	NVT	NVT
Totaal rechtmatigheidsonzekerheden	€ 542.000	NVT	NVT

Uit dit overzicht blijkt dat de geconstateerde verschillen en onzekerheden binnen de grenzen van paragraaf 7.1 blijven. Daarom is de strekking van onze controleverklaring goedkeurend, zowel voor het aspect getrouwheid als voor het aspect rechtmatigheid.

7.3 Rapportage inzake SISA

Ter voorkoming van onnodige verantwoordingdruk verstrekt het Rijk een aantal specifieke geldstromen die via het systeem van Single Information Single Audit, moeten worden verantwoord.

De gegevens die het betreft worden opgenomen in de zogeheten SISA-bijlage bij de jaarrekening. De controleverklaring bij de jaarrekening 2018 geldt ook voor de informatie die in deze bijlage is opgenomen.

De controlevoorschriften voor de SISA-bijlage zijn opgenomen in de Nota verwachtingen accountantscontrole. Hierin staan onder meer de wijze waarop de controle moet worden ingestoken en zijn specifieke rapporteringsgrenzen voorgeschreven, te weten per specifieke uitkering:

- € 12.500 als de omvangsbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangsbasis groter is dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1,0 mln.
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1,0 mln.

Wij hebben geen fouten of onzekerheden geconstateerd met betrekking tot de SISA-bijlage 2018 van de gemeente Midden-Drenthe die deze grenzen overschrijden. In het accountantsverslag wordt ingegaan op de bevindingen, ook als er geen fouten en onzekerheden zijn aangetroffen. In de bijlage bij dit accountantsverslag nemen we de verplichte tabel op. Deze tabel dient aan het ministerie van BZK ter beschikking te worden gesteld.

7.4 Onze onafhankelijkheid

Onze onafhankelijkheid is één van de hoekstenen van het accountantsberoep. De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft de voorschriften in het kader van de onafhankelijkheid opgenomen in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). De naleving van de beroepsregels, waaronder de ViO, is in de organisatie van HZG Accountants & Adviseurs ingebed. Op basis van onze toetsing aan deze verordening concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Midden-Drenthe voldoende is gewaarborgd.

Wij zijn als accountant benoemd door de gemeenteraad en dan past het dat we eventuele verzoeken tot het doen van andere werkzaamheden dan controle van de jaarrekening via de griffie melden bij de gemeenteraad, dan wel de WFO als vertegenwoordiger van de Raad in de richting van de accountant. Dit geldt overigens niet voor de werkzaamheden die zijn inbegrepen bij de primaire opdracht, zoals de controle van specifieke projectverantwoordingen.

Wij hebben in het afgelopen jaar geen meldingen bij de griffie en de WFO gedaan en geen andere werkzaamheden voor de gemeente Midden-Drenthe uitgevoerd dan de werkzaamheden binnen onze primaire opdracht.

Andere aspecten van onafhankelijkheid zijn het uitwisselen van giften en geschenken en langdurige betrokkenheid. Het is ons derde jaar als controlerend accountant van de gemeente Midden-Drenthe en daarmee is van een langdurige betrokkenheid in het kader van onze beroepsregels geen sprake. Wij bevestigen voorts dat geen geschenken zijn verstrekt dan wel ontvangen die de in de regelgeving opgenomen grens van € 100 overschrijden.

7.5 Verdeling van verantwoordelijkheden in het controleproces

In aansluiting op de tekst in de controleverklaring wijzen wij op de verantwoordelijkheden van de gemeente Midden-Drenthe en de accountant in het controleproces.

Het college is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarstukken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten. Het is, en dat beschrijven we ook in de controleverklaring, onze verantwoordelijkheid om de controle van deze jaarrekening uit te voeren met in achtneming van Nederlands recht waaronder het Bado en uw eigen gemeentelijke controleprotocol. Het voldoen aan gedragsnormen, waar onafhankelijkheid zoals in de vorige paragraaf verwoord, een onderdeel van is, hoort daarbij.

Onze controle plannen wij zodanig dat we een redelijke mate van zekerheid bereiken dat de jaarrekening geen materiele onjuistheden bevat als gevolg van fouten of fraude. Doordat we werken met steekproeven en andere technieken, bestaat de kans dat fouten ondanks het naar behoren uitvoeren van de controle niet ontdekt worden. Het is overigens de primaire verantwoordelijkheid van het college om, onder toezicht van de Raad, voldoende maatregelen te nemen om fouten en fraude te voorkomen. Daarbij hoort eveneens dat maatregelen ter opsporing in de organisatie worden getroffen.

In onze controle besteden wij om die reden uitgebreid aandacht aan deze maatregelen en voeren wij zelf werkzaamheden uit op posten en stromen die, in zijn algemeenheid of bij u, meer dan gemiddeld risicovol zijn. Dat betreft onder andere schattingsposten, correctieboekingen, memoriaalboekingen en de beoordeling van de zakelijkheid van (mogelijk) ongebruikelijke transacties.

Ter afsluiting van het controleproces verstrekt het college aan ons de bevestiging bij de jaarrekening. Hierin geeft het college aan dat zij alle door ons benodigde gegevens hebben verstrekt en dat de jaarrekening naar de laatste inzichten is opgemaakt. Wij hebben, behoudens de in paragraaf 7.2 opgenomen controleverschillen, geen specifieke elementen aan de bevestiging toegevoegd.

7.6 Frauderisico, integriteit en de naleving van wet- en regelgeving

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening maar ook met betrekking tot omkoping, corruptie en de naleving van andere wet- en regelgeving. De accountant maakt een inschatting van de frauderisico's binnen een organisatie, en vormt zich een beeld van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en te bezien of deze maatregelen effectief zijn.

Datzelfde geldt ook voor integriteitsrisico's en mogelijke niet-naleving van andere regelgeving.

Wij onderkennen in dit kader een risico op het doorbreken van de interne beheersing door het management of het college bij de totstandkoming van schattingen. We beoordelen in het kader van onze controle de interne processen op deze schattingen en doen detailcontroles op de uitgangspunten en aannames die aan significante schattingen ten grondslag liggen.

Ook zijn we alert op ongebruikelijke transacties, samenwerkingsrelaties en de naleving van procedures die mede tot doel hebben transparantie en integer handelen te bevorderen.

Elementen daaruit zijn controles op de prestatielevering bij inkooptransacties en subsidieverstrekking, binnen het sociaal domein en het naleven van het inkoopbeleid en aanbestedingsregels.

Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, dan communiceren wij dit met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, de directie en, in sommige gevallen, bij fraude in de top van de organisatie, en wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, met het college of met de gemeenteraad. In dat geval rapporteren wij daar separaat over.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting, hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam, met het management, de financiële staf en anderen in de organisatie, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken en op preventieve maatregelen daarbij.

Tijdens deze gesprekken is aangetoond dat in alle geledingen van de organisatie voldoende bewustzijn aanwezig is over frauderisico's en de manier waarop deze beheerst worden. De gemeente Midden-Drenthe besteedt op diverse wijzen aandacht aan fraude, integriteit, aspecten van misbruik en oneigenlijk gebruik, maar een actuele organisatie brede frauderisicoanalyse is er nog niet. Wel heeft u in het afgelopen jaar de aanwezige maatregelen geëvalueerd en waar nodig aangescherpt. Daarmee ontbreekt nog een totaalbeeld waarmee u het risico op mogelijke 'witte vlekken' in het beeld over fraude sterk kunt verminderen.

Fraude is echter ook een kwestie van integriteit, gedrag en cultuur. In organisaties is een open houding en elkaar aanspreken op signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik belangrijk om de kans op ongewenst gedrag te verminderen en de kans op ontdekking ervan te verhogen.

In dat kader vinden wij het voor de hand liggen dat op alle niveaus in de organisatie tenminste eenmaal per jaar gesproken wordt over de (fraude)risico's in de organisatie en de maatregelen die hieromtrent getroffen zijn. Tijdens onze werkzaamheden hebben we ook aandacht besteed aan elementen van beïnvloeding en druk die kunnen leiden tot een aantasting van het bestuurlijk handelen binnen de organisatie.

We benadrukken dat we bij onze werkzaamheden op de in deze paragraaf genoemde elementen geen afwijkingen hebben geconstateerd. Tevens hebben we geen aanwijzingen verkregen dat niet-naleving van regelgeving door de gemeente Midden-Drenthe significante effecten op de jaarrekening zou kunnen hebben.

7.7 Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid hebben beoogd.

Om volledig zicht te hebben op de betrouwbaarheid van alle geautomatiseerde systemen, ook die systemen zonder relatie naar de jaarrekening, is meer uitgebreid en specifiek gericht onderzoek noodzakelijk. Om te komen tot een oordeel over uw jaarrekening is een dergelijk onderzoek niet noodzakelijk.

Het doel van de IT-omgeving binnen de gemeente Midden-Drenthe is dat deze bijdraagt aan een betrouwbare en adequate informatievoorziening. Wij hebben een inventarisatie van de IT-omgeving uitgevoerd en daarbij aandacht gegeven aan het wijzigingsbeheer, de logische toegangsbeveiliging, de continuïteit, monitoring/logging en de informatiebeveiliging. Daarin zijn geen zaken naar voren gekomen die vermelding verdienen in dit verslag.

Met betrekking tot de op 25 mei 2018 van kracht geworden Algemene Verordening Gegevensbescherming hebben wij vastgesteld dat de gemeente Midden-Drenthe aan de basiseisen van de Autoriteit Persoonsgegevens voldoet. Er is een Functionaris Gegevensbescherming aangesteld, een CISO benoemd en u beschikt over een verwerkingenregister en een meldprotocol datalekken. Wel ontbreken nog controlemechanismen die waarborgen dat de gemaakte procesafspraken worden nageleefd en om vast te stellen dat uw registraties ten behoeve van de AVG blijvend volledig zijn. Dat is overigens in dit stadium van de invoering van deze AVG logisch.

8. AFSLUITING

Graag maken wij u attent op een aantal formele aspecten rondom de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken.

De bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken bestaat uit de volgende stappen: Het college behandelt in de betreffende vergadering de jaarstukken, met inbegrip van de jaarrekening, stelt de jaarstukken daarmee vervolgens op. Op dat moment ontstaan formeel de jaarstukken.

De Raad behandelt vervolgens de jaarstukken en stelt deze vast. Mochten in de periode tot de vaststelling van de jaarrekening omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt. Dat geldt ook in geval de jaarrekening om andere redenen gewijzigd wordt alvorens tot vaststelling wordt overgegaan. Wij verzoeken de gemeente Midden-Drenthe in die gevallen met ons in contact te treden om gezamenlijk de noodzakelijke vervolgstappen met u te bespreken.

Bij de jaarstukken hoort de controleverklaring die is gedateerd op 13 juni 2019, de datum waarop wij met de WFO overleggen. Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw eigen archief en mag niet worden gepubliceerd. Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Deze mag openbaar gemaakt worden.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening, wordt openbaar gemaakt in de jaarrekening, mits de opgemaakte jaarrekening ongewijzigd blijft. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met de volledige jaarstukken. Indien u deze jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken in zijn geheel goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite en alleen integraal zijn in te zien. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

Dit accountantsverslag is alleen bestemd voor uw Raad, het college van burgemeester en wethouders en de gemeentelijke organisatie. Deze beperking in de verspreidingskring is ingegeven door het specifieke karakter van de informatie die in het verslag is opgenomen. Derden zouden de hierin opgenomen informatie onjuist kunnen interpreteren. Verspreiding van het accountantsverslag in bredere kring is om die reden niet toegestaan zonder onze voorafgaande toestemming.

Wij zijn altijd bereid tot het nader toelichten van dit verslag, en we gaan ervan uit hiermee onze controleopdracht over 2018 op passende wijze te hebben afgerond.

Hoogachtend,
Hofsteenge Zeeman Groep B.V.

drs. E. Vriesen RA

06 - 52 34 12 25
erik.vriesen@hzgaccountants.nl

BIJLAGE BIJ ACCOUNTANTSVERSLAG 2018 SISA MIDDEN-DRENTHE

De in de SISA-bijlage 2018 van de gemeente Midden-Drenthe opgenomen gegevens zijn naar onze mening correct. Hierna volgt de door het ministerie van BZK voorgeschreven rapporteringstabel.

Nummer specifieke uitkering conform SISA-bijlage 2018	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
OCW: D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	NVT	NVT	NVT
I&M: E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer, beschikingsnummer: 201401404-00445641/69497 201401410-00688200 201401407-00718832	NVT	NVT	NVT
SZW: G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2018	NVT	NVT	NVT
SZW: G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2018	NVT	NVT	NVT
DRE2C	Verkeer en vervoer beschikingsnummer: 201503145-00607652	NVT	NVT	NVT

Aspect controleverklaring	Oordeel
Getrouwheid	Goedkeurend
Rechtmatigheid	Oordeel met beperking